

EPERJESI LAPOK

Sárosmegye s városainak társadalmi s gazdasági érdekeit képviselő hetilap.

Az eperjesi „Széchenyi-kör“ és a „sárosmegyei gazdasági egyesület“ közlönye.

Szerkesztői iroda és kiadó-hivatal:
főntca, 328-ik szám alatt,
az Eperjesi Bankegylet könyvnyomda-helyiségeiben.

ide intézendő minden a lap szellemi részét illető közlemény,
valamint előfizetés, hirdetés és a kiadás körüli panaszok.

Megjelen: minden szombaton.

Előfizetési ár: vidékre postán vagy helyben házhoz küldve:

Egy évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

Hirdetéseket elfogad: Haasenstein és Vogler Budapesten
és Bécsben, G. L. Daube m. Frankfurtban.

HIRDETÉSI DÍJ:

háromhasábos petit sor egyszeri hirdetése 5 kr., többszörös
hirdetés jutányosabb.

— Bélyegdíj: minden hirdetésért külön 30 kr. —
Nyitlér minden sor 10 kr.

Kéziratok és levelek vissza nem adatnak. — Bérmentetlen
levelek csak ismerős kezektől fogadtatnak el.

Egy röpirat, melyből sokat tanulhatunk.

IV.

Ezek után a III. fejezetben azon kérdésre iparkodik szerzőnk megfelelni: olyan-e a német cultura voltaképeni értéke, a mely arányban áll a veszélyekkel és bajokkal, a terhekkel és áldozatokkal, a melyeket a germanismus megtűrése vagy éppen elősegítése hazánkra nézve előidéz?

Lássuk röviden, mint teszi ezt.

Előrebocsátván a tudományok a nemzetekre való rendkívüli befolyását, konstatalja szerzőnk, hogy sem Franciaországban, sem Angliában nem teremnek oly gombamódra a munkák, mint Németországban, hol az évi kötetek száma átlag 12—15.000-re rug. Nincsenek ide betudva a hirlapok s a nagy számú különböző folyóiratok.

„E nagy számban képviselők: regények, történetek, alkalmi kiadványok, röpiratok, monographiák, commentárok, exegesisek, vitairatok, okmánykiadások stb.“ Vannak azok közt olyanok, melyek becsesek nemcsak a jelenre, hanem az utókorra nézve is. De ezeknek száma vajmi kicsi a selejtesekéhez képest. S hogy ez így van, maguk a németek is elismerik. Így a többi közt „Bamberger hangsúlyozza, hogy a német irodalomban 1870 óta az elposványodás egy neme kezd mutatkozni.“ Nemzetgazdaságuk nem egyéb, mint „az aprózó rendszereskedés kothurnusára szoruló definitió“; mennyivel szellemesebb az angol és franciáé. (Olv. az „Economist“-et és a „Journal des Economist“-et). A földrajzi tudományra azt mondja Kettler: „Utazóink nagy része külföldiek költségen s külföldiek szolgálatában tette utazásait, mert hazájuk nem adott meg nekik a szükséges eszközöket. — Vegytanukról így szól Kolbe: „Nem történik először, hogy megbeszélés tárgyává teszem és leleplezem, hogy a német vegyészet kísérleti vizsgálódások és melyre menő tanulmány helyébe üres okoskodásokat állít. Nem tehettek másként, de hazámfiainak vegyészetünkre kevésbé kedvező jövőt vagyok kénytelen jósolni: teszem ezt fájdalommal, de meggyőződésből.“ Igen érdekes fényt vet a németek „Gründlichheit“-jára az a vita, mely dr. Felletár hazai tudósunk, és dr. Ulex hamburgi vegyész közt fölmerült, s a melyben ugyancsak csufot vallott dr. Ulex uram.

Történetírásuk megbízhatóságára nézve pedig eclatans eset a Pertz-féle „Monumenta Germaniae historica“ egy kötet. „Midőn ugyanis, beszél szerzőnk, „egy ily kötet Münchenből a szélrózsa minden irányában szétküldetett, s a könyvtárnokok azt meg sem nézve illető helyére állították, jön egyszerre egy rimánkodó levél, melyben a monumenták kiadói égre-földre kérték a könyvtárnokot, hogy a mondott kötetet küldjék mihamarabb vissza. A kötet visszaküldetett s nagy volt a meglepetés, midőn ugyanazon kötet más beosztással s részben tartalommal ismét visszakértült. — Hogy mi történt, nem tudni, de azon kerülményből következtetve, hogy a kiadók siettek az egytől egyig visszatért példányokat nyomban megsemmisíteni, valami igen furcsának kellett történnie.“ Ehhez sem kell aztán commentár!

A németek színművészetére jellemzők Lindau következő szavai: egy decennium óta igazán becses és maradandó értékű színmű nem iratott Németországban. Francia színművekkel és operákkal „frissítik fel a repertoirt“. Annál nagyobb mértékben terjednek az izetlen és durva Possék s az operette-ek, melyeket azonban a német színpadon kivételként kellemes, játszi mezéből s a legnyersebb „Zotte“ alakjában mutatnak be.

Midőn így szerzőnk amugy igazában megrosztálta a németek tudományos és művészeti világát, méltán elfogadhatjuk itéletét, midőn azt mondja: Németország nagy eszmékben feltűnően meddő. Ezeket a franciák és angolok lánglelkű férfiai hozták felszínre; a németek csak anyai érdemmel bírnak, hogy amaz eszméket chaoticus, rideg fejtegetésekkel összezavarták, érthetlenné tették.

S mi lehet ennek oka? Megfelel rá Hillebrand midőn mondja: a Halbbildung s a német

tudósok szerénytelensége, feltűnési viselkedése, hártart nem ismerő gőgje. Hogy mint teremnek a németeknél igen gyakran a művek, eléggé mutatja Schröder példája, ki önvallomása szerint Wigand könyvkiadó számára török nyelvtant irt, a nélkül, hogy törökül csak egy szót is tudott volna.

E tulbő könyvtermeléshez járul a nagyszámu hirlap (átlag 3800), melyekről már fölebb is tévének említést, s melyeknek nagy része nem foglalkozik egyébvel, mint csekély értékű kérdések agyonfejtegetésével, vagy pedig egyéb folyóiratokban megjelent cikkek újra lenyomásával. S azért mégis virulnak mint a gaz a tiszta, egészséges buzakalász rovására; „hajszolják és kapkodják az alkalmakat, hogy sebtében hevenyészett tudományos kotyvasztékokat dobjanak oda a hiszékeny olvasó közönségnek megérelelt tudományos buvárlat cégére alatt; léha játékot űznek még ki nem forrt és fejlődött gondolatokkal a mindent eltűrő közönség szemfényvesztő kápráztatása végett.“ Jellemző a német hirlapirodalomra azon tény is, hogy „Gierke egy vállalatot indit meg, oly munkák közlését célozván, melyek sem önállóan, sem pedig folyóiratokban nem közölheők, hanem a kétféle közlés igényei közt a közepén állanak. — Vajjon milyenek lehetnek azok?

Ime a német tudomány és hirlapirodalom félszesegei, egyoldalúsága, szemtelensége, selejtessége! És mi magyarok tiszteljük, szeretjük, tanuljuk, bámuljuk az ő jobbára összetakolt könyveiket. Érezzük is a hatást, nyögünk is a németek kefével együtt a „Halbbildung“ sulyos ónja alatt. S ha még a tudományos irodalom maga volna a csábító, nem szólánk, mert az utóvégre is kevésbé veszélyezteteti a nemzeti szellemet és erkölcsöt s azután a nemzetközi iránylatoknál fogva a jót, szépet és igazat elfogadni köteleességünk is, a mint csakugyan Helmboltz, Müller János és Miksa, Goethe, Schiller, Lessing, Herder, Wieland s más fekkölt szellemi tudósok és költők előtt meg is hajlunk: de midőn azt tapasztaljuk, hogy nálunk a nemzeti nyelven irt jeles, eredeti gondolatokban bővelkedő munkákat észre sem veszik; hogy jeles költőink újabb productumairól alig akarnak tudomást venni; hogy más idegen nemzetek, a franciák és angolok, igazán nagyon becses termékeivel nem törődnek, és csakis a németek szolgálataiba szegődnek, azokénak, a kik az előbbieket mellett nagyon messze maradnak: kénytelenek vagyunk feljajdulni és kérdezni: mi lesz ennek a vége?

Ezekben előttünk áll a tükör, mely Németország culturájának ránk magyarokra való hatását híven és tisztán elénk tárja.

De szerzőnk itt még nem állapodik meg. — Hogy teljes világításba helyezze Németország jelen állapotait, rövid de hű vonásaiban rajzolja még annak politikai, gazdasági és társadalmi életét is. Mi bátran mellőzhetjük ezeknek bővebb eseteletét, mert e tekintetben inkább emancipáltak magunkat, hogysem szükségessé válnék azoknak bő részletezése. Mit törődünk mi azzal, hogy milyen náluk a parlamentáris élet, melyet a „varzini augur“ vas körmei tartanak hatalmasan lezoritva s mely azoknak szétzúllásával hogy mivé nővi majd ki magát, most tán sejtethetjük, de bizony meg nem mondhatjuk. Mi közünk nekünk ahoz, hogy mily viszony fűzi együvé a kisebb államokat, melyek Poroszország vas keze alatt nyögnek; a kapocs láncai az első megrázásnál szét fognak hullani. Minek rajzolni a socialismus üzemait, melyek ellen hiába csikarta ki Bismarck erőtökkel alkotott rendszabályainak sújtó fekete betűit. Elaltathatta azokat egy időre, hogy később annál hatalmasabban üssék fel hydrafejüket.

A militarismus domináló felfuvalkodottsága, a rendjeles hivatalnoksereg meghunyászkodó állapota és pressiója nem fogja a németeket visszatartani azon válságoktól, melyekbe országukat ok maguk fogják sodorni. Németország nem számíthat barátokra, Európának nincsenek irányában sympathiái. „Wenn wir Augen haben, um zu sehen, Ohren um zu hören, so müssen wir eingestehen, dass wir das bestgehasste Volk Europas sind“, mondja Hillebrand Károly. S ez mind azért van,

mert külpolitikai viszonyai a leghiányosabbak, s ennek oka a németek határtalan gőgjében, kapzsiságában, Bamberger szerint „rémitó nagyszájúságukban“ keresendő.

Demokratikus elvekről összevissza zagynálnak mindent egyes művekben, de a demokrátiát nem ismerik.

Codificatiójok jobbra „flickende und überfüllende Gesetzgebung“, mint egy tudósuk megjegyzi.

Gazdasági politikájok is sülyedt a mult idők-höz képest. Tény ugyanis, hogy már a bécsi, s még inkább a philadelphai kiállításon a német ipar megveretett. „Németország hivatása a durvább és selejtesebb áruk szolgáltatása, finomabb és nemesebb készítményekhez nincs talentom“, hangzik az általános vélelem. Vagy mint Bamberger mondja: igen sok ipari termék csekély értékű volta, sok iparos lelketlensége vevők irányában, a munka iránti kedvetlenségök s ezzel kapcsolatban ügyesség s izlés hiánya, oly hibák, melyek immár nemzedékeken végig vonulnak.“ S ezeken a bajokon aligha segítenek Bismarck újabb tervei.

A mi a németek társadalmi életét, a copfok és tekintélyek hazáját, illeti, elég jellemzők Valberte szavai: ott „a társadalom a disciplinán, a köteles tiszteleten, az auctoritáson alapszik, hol a rangosztályok szigorú fenntartása alapelv, s hol legfőbb nélkülözhetlen erőnyek az tartatik. Ha kiki megmarad a maga sphaerájában s abból csak felsőbb parancsra s tempora: egy, kettő, három, lép ki.“ Innen az irigység, az intriga, a szolgálai alázatosság felfelé és durvaság lefelé.

Műveltségökre vonatkozólag egy utazó e jellemző és tanulságos észrevételt teszi: „Sokat utaztam mindenféle tájakon, keleten ép úgy, mint nyugaton, találtam parasztokat, kiknek modora bizonyos fokig kifogástalan, de kijelentem, hogy a legkülönösebben nevelt emberek Európában, de egész világon a poroszok.“ Ehez nem kell bővebb magyarázat a Burschenschaftok dicső hazájában.

Szóval „gyűlölet a társadalmi osztályok között, mondja szerzőnk, „hencegő militarismus, feltétlen tisztelete a rangnak, az auctoritásnak, pletykálkodás, kisvidékiség s a formák uralma jellemzők a német társadalmat“, melyekből mi magyarok egyáltalán mit sem kérünk, de még csak nem is irigyeljük attól a fennen magasztalt Cultur-Volktól.

Perecparti

A „Széchenyi-kör“ nyilvános előadása.

Napról napra új bizonyítékait birjuk azon öröndetes ténynek, hogy a Széchenyi-kör halad, s hogy az egyesület azon virágzása, melyről a mult évi jelentés és diszgyűlésünk imponás benyomása tanuskodtak, korántsem jelezte még a culmináció pontjának elértét, melyen túl már a megállapodás vagy éppen a fokonykinti hanyatlás következik. A kör rendes működésének szakadatlan jelenségein kívül mint ujdonságokat, mint vívmányokat csak az imént üdvözlöttük a dalegylet s a zenekar megalkulását, s ime már a mult hó 29-én megtartott előadás ismét egy új téren tüntette fel haladásunkat, a mennyiben először adatik elő oly darab, mely a Széchenyi-kör egyik tagjának műve, melynek keletkezése tehát a Széchenyi-körből indult ki.

Pedig ha a kezdeményezés sikere biztosítéka a továbbhaladásnak, úgy, azon siker után, melyet Kys Géza eiső vigjátékával elért, van okunk s jogunk remélni, hogy a derék példa követésre találand, s hogy — a mit különösen óhajtunk — maga a szerző nem fog ezen egy művénel megállapodni. A közönség egyhangú kívánatának adunk e szavakkal kifejezést, s azért reméljük, hogy e kívánat nem fog teljesítetlen maradni.

A „Tűzoltók a színpalak mögött“ annyiban alkalmi vigjáték, a mennyiben a tárgya s a mult-kori előadás célja közötti összefüggés félreismertetlen; de bár ehhez képest a szerző éppen nem tűzte ki feladatául iránydarabot írni, vagy vigjáték

tékát valami nagyobb szabású költői mű igényeihez mérni, a darabnak egyes, igen ügyesen kidomborított jellemei, az üde humoru jelenetek közé beszórt kis szerelmi dráma, a helyzetek ellenállhatlan komikuma, a némely monologban fölmerülő szellemes reflexió s végre az a meglepő színpadismeret, melylyel a jelenetek hatása kiszámított, nem hagyhat fenn kétséget az iránt, hogy e darab egy valóban hivatott tehetségnek volt első terméke.

Hogy a fényes siker, melyet a vigjáték mulattató tartalmán kívül a közreműködőknek jeles, s a mi ez alkalommal különösen feltűnő, de természetesen is volt: buzgó és lelkes játéknak, az ügyes rendezésnek s a dal- és zenerészletek hatásának is köszönhető, nem volt váratlan, arról a zsugolódásig megtelt színház tett bizonyosságot; közönségünk ez estve a tetszésnyilvánításokban is valamivel kevésbé fukar volt, mint különben, az első felvonás végjelentését (már t. i. a dalokat) a szűnni nem akaró taps folytán ismételni kellett, a nőket elhalmozták virágcsokrokkal, s Kyss Géza barátunk egy „az eperjesi Széchenyi-kör több nőtagjától származó szép koszorút vitt haza, első színirői diadala emlékeül.

De lássuk az egyes szereplőket; először is a nőket.

Ha azt mondjuk, hogy Krajzell Aranka urhölgy fényesen megfelelt szerepének, azzal nem mondunk újat; de a mit róla elmondhatunk, s a mi dilettánsoknál ritkaság, az azon tény, hogy a következetes haladás, melyet első föllépte óta folyton tanusít, s azon valóban művészi játék, melyben haladása Csillag Mathild szerepében culminált minden várakozást szükségkép fölülmúlt. Fűzy Albine urhölgy Fellegváryné jelentéktelen szerepéből is tökéletes tyust tudott alkotni; „olyan jó és természetes“ volt az a színésznői routine, melylyel Tapolyi Mukitól a „sampusz-t“ kierőszakolni tudta. Kuzmik Margit urhölgy is élénk és kedves kis Arabella volt.

A férfiak között — nehogy a szerző szerénységét sértsük — első helyen Joób Imte urról kell szólanunk. Ő mint Kruz Pista megint remekelt; alakítása talán még Rejteji-jét és Ugri Miskáját is felülmúlt; az a jelenete, mikor az ágyon ülve, lábát lefogáztatva, pipával szájában felel vissza a tűzoltó-parancsnoknak, egyike volt a darab legsikerültebb mozzanatainak. Kyss Géza báró Hegyháti feledhetetlen lesz előttünk; a szerző észrevehető előszeretettel alkotta meg darabja ezen egyik legkiválóbb alakját, mely ujság és eredetiség tekintetében méltóan sorakozott azon típusokhoz, melyeket eddigi szereplésében feltüntetett.

Graf Lajos ur minden tekintetben kitett magáért; játéka, éneke pompás volt s valóban a Széchenyi-kör fájdalommal néz azon idő elé, midőn e kiváló műkedvelőnk eltávozzon körünkől; itt egyuttal meg kell jegyeznünk, hogy a második felvonás nagyhatású cantátája (Don Diego, Donna Blanca) Káldy Gyula urnak a budapesti zenede igazgatójának szerzeménye, s Graf Lajos ur részére ezen alkalomra készült. Horváth Ödön ur marcona tűzoltó-parancsnok volt s nehéz szerepének derekasan megfelelt; Szabó Géza ur is ismert kellemes föllépése és modorával játszotta a szerelmes Aladárt szerepét. Originális alak volt Sztrahe Adolf ur Tapolyi Mukija, a harmadik „tiszteletbeli fiatal ember,“ kinek szerepe pompásan illeszkedett be a humoros bonyodalomba. Ruby Géza ur egy desperátus vidéki színigazgató mintaképe volt, s azonfölül még a szinfallak mögött vigyázóskodott is. Végre Kyss Béla ur is hatást tett szürke cylinderével s a szinfallal, mely az agglegényeket majdnem leütötte lábukról.

A tér szűke, fájdalom, nem engedi, hogy oly behatóan szóljak az előadás részleteiről, mint ezt megérdemelnék; csak azt kell még kiemelnem, hogy zenekarunk Hirschmann Ferenc karmester ur vezetésé alatt először működött közre szinelőadásainkban ez alkalommal, pedig ugy a szép praecisióval és nagy hatással előadott felvonás közti darabok, mint a spanyol cantata kísérete által is.

B. A.

Különfélék.

A népkönyha javára befolyt a mult héten: Pletényi Endre apát-plebánus urnál: a n. kéri r. k. plebánus ur által felajánlott és itt elárverezett 1 hordó borért 20 frt, borkóstolás és árverezés alkalmával a jelenvoltaktól: 1 frt 80 kr.

Kösch Frigyes urnál: Krajzell Jenő urtól 3 frt. a Nagy-Sárosi múmalomtól 10 frt. Bredeczky Mór urtól 4 frt. Dobay Sándor urtól 5 frt. Rosenberg Ignác urtól 3 frt.

Lillia B. D. urnál: Rusz Antal urtól 3 frt. Ózv. Grieger Anna urhölgytől 3 frt. Sibalszky Adél 5 frt.

Rosenberg Samu urnál: Degner Lina és Moskovits Julia kisasszonykáktól 50 kr.

A közpénztárnál: Holländer Leo ur Március havi járuléka 15 frt. Összesen: 73 frt. 30 kr.

A népkönyha-bizottság ezen kegyes adakozásokat az inégesek nevében megköszönvén, hozzáteszi, hogy jelenleg részint készpénzben, részint élelemben 146 adag osztatik ki naponként.

Kimutatás: a Széchenyi-kör színészi szakválasztmánya által f. é. februárhó 29-én a helybeli önkényes tűzoltó-egylet javára rendezett nyil-

vános szinműkedvelői előadás jövedelme s kiadá-sai felől.

I. Bevételek:

1. Kösch Frigyes ur kereskedésében eladott jegyekért befolyt: 172 frt 20 kr. 2. Az előadás napján a pénztárnál ugyanezen címen befolyt 122 frt 90 kr. 3. Felülfizettek: a) Pletényi Endre apát plebánus ur egy drb. 10 francos magyar arany 4 frt 64 kr. b) Szentandrassy Lajos ur 5 frt. c) Schwarz K. ur 2 frt 60 kr. d) Névtelen 20 kr. e) Berthoty Tivadar ur 40 kr. f) Péchy József ur 60 kr. g) Dr. Szalay Kálmán ur 60 kr. h) R. P. 10 kr. i) A. B. 10 kr. k) Fontána János ur 1 frt. Összesen: 310 frt 44 kr.

II. Ebből kiadott szinpad felállítására, szini felszerelés, *kiszolgáló stb. összesen*: 102 frt 73 kr mely összeg levonván a bevételből maradt 207 frt 71 kr. tiszta jövedelem, mely összeg a jelzett célra tekintetes Kubinyi Albert urnak mint az önk. tűzoltó-egylet elnökének t. Szabó Ede szakválasztmányi elnök ur által átadott. Eperjes, 1880. Teőrös József, sz. v. jegyző.

Meghívás. Az eperjesi jogakademia ifjúsága folyó év és hó 15-én délelőtti 11 órakor, 1848 évi március 15-ike s ezzel együttesen Dessewffy Aristid magyar honvéd-tábornok emlékére, a Collegium nagy termében — ünnepélyt rendezend — Mely alkalomból az elhunyt vértanu tisztelői, — a testületi bizottság nevében tisztelettel meghívotnak. Kelt Eperjesen, 1880. március 4-én

Meczner Zoltán, test. alelnök.

A polgárházak utáni tűzifa: a pagonyokban letaroltatván, átvitetett. Értesítjük ennél fogva a jogosultakat, hogy a fautalványokat a városi házi-pénztárban kiválthatják.

Zártkörű tánevigalom Hétháron. A héthársi vasuti állomás helyiségeiben — mint értesülünk — a tarcai inségesek javára közelebb zártkörű tánevigalom fog rendeztetni.

Felhívás. Abauj és Sáros megye gazdatiszti és erdészeti karához! Budapesten megalakult „országos segély és nyugdíj egyesületünk“ érdekében a vidéki főkegyesület szervezése és a tisztinevsor összeállításra iránt Kassán f. é. március 7. napján tartandó értekezletre kérem tisztelt szaktársaimat legyenek szivesek megjelenni. — Az értekezlet a gazdasági tanintézet termében március 7. d. e. 10 órakor fog megnyitattni. Abauj-Goloss, 1880. február 19-én.

Barabás János, mint az országos egyesület vidéki választm. tagja.

Büvészeti előadás. Gottlieb Emil büvész, kedden, szerdán és csütörtökön meglehető számú közönség előtt előadásokat tartott, melyek alkalmat nyújtottak neki ügyességének s nevezetesen gyors emlékezőtehetségének jeleit adni. Egyebek között „természetes uton“ megtáncoltatta az asztalt is, a mi tudvalevőleg a spiritisták kedvenc kísérlete.

Drága takarékoság. — Háziasszony: „Alig két hete, hogy ezt a takarékkönyhát vettem és már a harmadik ruhámát égettem meg rajta!“

Közigazgatás.

A. S.-A.-Ujhelyben megjelenő „Zemplén“ mult hó 15-ki száma egy megtámadást közöl az első magyar általános biztosító társaság ellen.

Ez ellenében ugyanezen lap mult hó 29-ki száma a következő cikket tartalmazza, mely nemzetgazdasági szempontból több oly fontos momentumot foglal magában, hogy el nem mulasztjuk azt egész terjedelmében a t. olvasó közönség figyelmébe ajánlani.

Alig van nemzet, mely oly bámulatos önmegtagadással eltűri, ha ősi szokásait, institutioit vagy hazai vállalatait gyűlöletesen megtámadják, mint a magyar. Még a türes és szenvedés idejének egyik tüneménye ez; lehetetlen különben, hogy eddig is szó nélkül maradt volna azon rossz akarattól és irigységtől származott megtámadás, melynek egyik legkiválóbb hazai intézetünk, az első magyar általános biztosító társaság volt a fent említett cikkben kitéve, tehát ugyanazon intézet, mely hazánkban nemcsak magyar reformatorként tkinthető a biztosítás terén, hanem mely fennállása óta százezreket adozott hazafias és közhasznú célokra, s mely becsületet és tiszteletet szerzett a magyar névnek külföldön.

Mint 1870-ben Berlinben és 1873-ban Bécsben, ugy most Párisban, illetőleg a párisi börzén indult virágzásnak az alapítási szédelgés, és a speculatio ismét hazánkat is felkeresi, melyet elég alkalmasnak tart nyereszkesedési céljainak elérésére. Nem más célból alakult a közel multban két új francia biztosító társaság, melynek alapítására Bécsben nem sikerült az engedélyt megnyerni. Ezen vállalatok létrehozásának, a vállalat maga csak ez-köz, hogy fognak-e azok prosperálni, vagy hogy van-e jövőjük? ez reájuk nézve egész mellékes, nekik csak egy céljuk van, t. i. a részvényeknek nagy hűhó mellett és mennél nagyobb haszonnal tudni és ha a manőver sikerült, kétségtelenül azonnal hajlandók volnának újabb kétes természetű concurrens vállalatok alapítására.

Hogy az eféle alapítások látszólagosan magyar színt is öltsenek, nem kímélnék sem fárad-

ságot, sem áldozatot, pár jó hangzású magyar nevet cégerként megnyerni.

Az ezen nemzetgazdasági szempontból felette káros tünemények kimerítő fejtegetése a nagy közönség tájékozása és óvakodása tekintetéből, szerintem a közvéleményt tolmácsoló sajtó feladata volna és nem egyes egyéné, mert részéről csak annyiban kívánok az említett cikkekre reflektálni, amennyiben az direkte a hazafias első magyar általános biztosító társaság ellen van irányozva és melyet mint ezen hirneves intézet híve és meleg pártolója nem hagyhatok szó nélkül.

Alig találok kifejezést az ugynevezett „franko magyar biztosító társulat“ érdekében irt többször említett cikk jellemzésére, mert legalább is sajátos eljárásnak kell kijelentem, hogy ezen öndicsérettől túlaradozó reklam nem is indirekt, hanem közvetlen az első magyar általános biztosító társaság ellen van intézve, melynek egyes rendszabályait hamis szinben igyekszik feltüntetni és többek között teljesen alaptalan cikkirő azon kiszámítása mely szerint az előzetes ingyen év élvezete által a biztosító feleknek nyújtott előnyt kicsinyíteni iparkodik.

Részéről ugyan épenséggel nem tulajdonítok ezen új társaságnak oly fontosságot, hogy reklamjai ellenében felszólalni szükségesnek tartanám, mert a nagy közönség okulva hason vállalatokon, mindenféle fényes ígéretek és kecsegtetések dacára is megfogja ítélni, hogy melyik társaság érdemes bizalmára. Nem is az említett reklam, hanem azon nem qualicálható eljárás készlet e sorok közzétételére, mely szerint az ugynevezett „franko magyar biztosító társaság“ emberei nem átalják hirtáplilag és levélben egész nyiltan hirdetni, hogy törekvésük direct az első magyar általános biztosító társaság ellen van irányozva, melynek népszerűségét nagyobbára a gyors és teljes kárpótlások alapították meg és mely magában Zemplén megyében a lefolyt 10 év alatt közel egy millió forintra rugó károkat fizetett. Erről tanuskodik többek között egy betekintés végett átengedett eredeti levél is, melyet nevezett társaság bizonyos Jaulusz nevű közege irt — természetesen németül — az első magyar általános biztosító társaság egyik hívéhez. Kiviláglik különben ezen társulat minden intézkedéséből, hogy minden áron az első magyar általános biztosító társaság rovására akarná magát befészkelni, tehát egyetlen hazai biztosító intézetünk kárára (mert az eddig fennállott „Pesti biztosító intézet“, tudvalevőleg beleolvadt ezen francia vállalatok egyikébe.)

Ezen kizárólagosan a magyar biztosító társaság ellen irányzott agitációnak, legyen annak bármily eredménye, csak káros következménye lehet a biztosító közönségre, mert ha sikerülne — mi fel nem tételezhető — a tekintélyes magyar biztosító társaságot azon nagy és terjedelmes térről, melyet eloglal, leszorítani, ekkor ismét bekövetkeznék az idegen társulatok közti szövetekezés, mely által a biztosítás ismét monopoliummá válnék, mert hiszen köztudomású dolog, hogy minden könnyebbítés és minden előny, melyben a biztosító közönség ez idő szerint részeseül egyes egyedül az első magyar általános biztosító társaság kezdeményezésének köszönhető. Tudjuk, hogy ezen társaság mely eljárásában a legkorrektebb és legmértányosabb, folyton új kedvezményekkel lép a közönség elé és hogy hivatásának, mint hazai intézet az által is eleget tesz, hogy nagylelkűen adakozik a haza oltárán. Ezen intézet károsítása vagy kizorítása első rendű állásából kétség kívül hátrányos visszahatással volna a biztosító közönségre.

De másrészt, ha ezen új vállalatok nem fognak sikeres eredményre juthatni, azok feloszlása ép oly kétségtelen és ekkor biztosítottjai ám lásák, hogy hogyan boldogulnak.

Az irigység, mely mérges fulánkkal kelt ki az első magyar általános biztosító társaság ellen, midőn 22 év előtt, keletkezett és melynek hírelt röpiratokban és mindenféle más utakon iparkodtak ellenei aláásni, most ismét kettőztetett erővel neki ront hazai intézetünknek, de mint akkor, ugy még inkább megfogja védeni most a hazafiu pártfogás, miután fennállása óta erre minden tekintetben érdemesnek mutatja magát. A tiszta kezelés a legloyalisabb eljárás ugy a biztosítások felvételénél, mint káresetekben, tisztán magyar intézményei, hazafias áldozatkészsége és tekintélyes vagyoni állapota — ezek oly fényes tulajdonságai, melyek ellenében eltörpül azon új versenytársaság minden intézkedése, mely többnyire oly egyének által vezéreltetik és kezeltetik, kiknek kifogástalan szak-képességek jellemzésére elég lesz a sokból egy párt felsorolni; Moskovitz vezérigazgató (a sir széleig vitt „Securitas“ volt igazgatója.) Fuchs vezértitkár (az annak idejében tönkre ment Árpád gözmalom volt igazgatója.) Tjvári („Hungaria“ és „Nemzeti“ bukott biztosító társaságok volt igazgatója.) Aademacher, a (megbukott „Mercur“ volt igazgatója.) Lazsánszky, a (megbukott „Kárméntó“ volt igazgatója.) Ezek épenséggel nem lehetnek hivatva az „Első m. általános bizt. társaság“ legyőzésére. Horváth.

Eperjes, den 4. März.

Wir ergreifen heute die Feder, um wieder einmal einen Gegenstand zu besprechen, über welchen bei uns sowohl, als überhaupt im ganzen Lande schon viel geschrieben wurde und noch wird; weil er eben nicht

tékát valami nagyobb szabású költői mű igényeihez mérni, a darabnak egyes, igen ügyesen kidomborított jellemei, az üde humoru jelenetek közé beszórt kis szerelmi dráma, a helyzetek ellenállhatlan komikuma, a némely monologban fölmerülő szellemes reflexió s végre az a meglepő színpadismeret, melylyel a jelenetek hatása kiszámított, nem hagyhat fenn kétséget az iránt, hogy e darab egy valóban hivatott tehetségnek volt első terméke.

Hogy a fényes siker, melyet a vigjáték mulattató tartalmán kívül a közreműködőknek jeles, s a mi ez alkalommal különösen feltűnő, de természetesen is volt: buzgó és lelkes játéknak, az ügyes rendezésnek s a dal- és zenerészletek hatásának is köszönhet, nem volt váratlan, arról a zsúlóságig megtelt színház tett bizonyosságot; közönségünk ez este a tetszésnyilvánításokban is valamivel kevésbé fukar volt, mint különben, az első felvonás végjelentését (már t. i. a dalokat) a szűnni nem akaró taps folytán ismételni kellett, a nőket elhalmozták virágcsokrokkal, s Kyss Géza barátunk egy „az eperjesi Széchenyi-kör több nőtagjától származó szép koszorút vitt haza, első színirői diadala emlékeül.

De lássuk az egyes szereplőket; először is a nőket.

Ha azt mondjuk, hogy Krajzell Aranka urhölgy fényesen megfelelt szerepének, azzal nem mondunk újat; de a mit róla elmondhatunk, s a mi dilettánsoknál ritkaság, az azon tény, hogy a következetes haladás, melyet első föllépte óta folyton tanusít, s azon valóban művészi játék, melyben haladása Csillag Mathild szerepében culminált minden várakozást szükségkép fölülmutat. Fűzy Albine urhölgy Fellegváryné jelentéktelen szerepéből is tökéletes tyust tudott alkotni; „olyan jó és természetes“ volt az a színésznői routine, melylyel Tapolyi Mukitól a „sampusz-t“ kierőszakolni tudta. Kuzmik Margit urhölgy is élénk és kedves kis Arabella volt.

A férfiak között — nehogy a szerző szerénységét sértsük — első helyen Joób Imte urról kell szólnunk. Ő mint Krucz Pista megint remekelt; alakítása talán még Rejtej-jét és Ugri Miskáját is felülmutat; az a jelenete, mikor az ágyon ülve, lábát lefogáztatva, pipával szájában felesel vissza a tüzoltó-parancsnoknak, egyike volt a darab leg-sikerültebb mozzanatainak. Kyss Géza báró Hegyhátija feleldhetetlen lesz előttünk; a szerző észrevehető előszerzetettel alkotta meg darabja ezen egyik legkiválóbb alakját, mely ujság és eredetiség tekintetében méltóan sorakozott azon típusokhoz, melyeket eddigi szereplésében feltüntetett.

Graf Lajos ur minden tekintetben kitett magáért; játéka, éneke pompás volt s valóban a Széchenyi-kör fájdalommal néz azon idő elé, midőn e kiváló műkedvelőnk eltávoztand körünkől; itt egyuttal meg kell jegyeznünk, hogy a második felvonás nagyhatású cantátája (Don Diego, Donna Blanca) Káldy Gyula urnak a budapesti zenéigazgatójának szerzeménye, s Graf Lajos ur részére ezen alkalomra készült. Horváth Ödön ur marcona tüzoltó-parancsnok volt s nehéz szerepének derekasan megfelelt; Szabó Géza ur is ismert kellemes föllépése és modorával játszotta a szerelmes Aladár szerepét. Originális alak volt Sztrahe Adolf ur Tapolyi Mukija, a harmadik „tisztelbeli fiatal ember,“ kinek szerepe pompásan illeszkedett be a humoros bonyodalomba. Ruby Géza ur egy desperátus vidéki színigazgató mintaképe volt, s azonfölül még a szinfallal mögött vigyázóskodott is. Végre Kyss Béla ur is hatást tett szürke cylinderével s a szinfallal, mely az aglegényeket majdnem leütötte lábukról.

A tér szűke, fájdalom, nem engedi, hogy oly behatóan szóljak az előadás részleteiről, mint ezt megérdemelnék; csak azt kell még kiemelnem, hogy zenekarunk Hirschmann Ferenc karmester ur vezetése alatt először működött közre szinelőadásainkban ez alkalommal, pedig ugy a szép praecisióval és nagy hatással előadott felvonás közti darabok, mint a spanyol cantata kísérete által is.

B. A.

Különfélék.

A népkönyha javára befolyt a mult héten: Pletényi Endre apát-plebános urnál: a n. kéri r. k. plebános ur által felajánlott és itt elárverezett 1 hordó borért 20 frt, borkóstolás és árverezés alkalmával a jelenvoltaktól: 1 frt 80 kr.

Kösch Frigyes urnál: Krajzell Jenő urtól 3 frt. a Nagy-Sárosi múmalomtól 10 frt. Bredeczky Mór urtól 4 frt. Dobay Sándor urtól 5 frt. Rosenberg Ignác urtól 3 frt.

Lillia B. D. urnál: Rusz Antal urtól 3 frt. Ózv. Grieger Anna urhölgytől 3 frt. Sibalszky Adél 5 frt.

Rosenberg Samu urnál: Degner Lina és Moskovits Julia kisasszonyaktól 50 kr.

A közpénztárnál: Holländer Leo ur Március havi járuléka 15 frt. Összesen: 73 frt. 30 kr.

A népkönyha-bizottság ezen kegyes adakozásokat az inégesek nevében megköszönvén, hozzáteszi, hogy jelenleg részint készpénzben, részint élelemben 146 adag osztatik ki naponként.

Kimutatás: a Széchenyi-kör színészeti szakválasztmánya által f. é. februárhó 29-én a helybeli önkényes tüzoltó-egylet javára rendezett nyil-

vános szinműkedvelői előadás jövedelme s kiadá-sai felől.

I. Bevételek:

1. Kösch Frigyes ur kereskedésében eladott jegyekért befolyt: 172 frt 20 kr. 2. Az előadás napján a pénztárnál ugyanezen címen befolyt 122 frt 90 kr. 3. Felülfizettek: a) Pletényi Endre apát plebános ur egy drb. 10 francos magyar arany 4 frt 64 kr. b) Szentandrassy Lajos ur 5 frt. c) Schwarz K. ur 2 frt 60 kr. d) Névtelen 20 kr. e) Berthoty Tivadar ur 40 kr. f) Péchy József ur 60 kr. g) Dr. Szalay Kálmán ur 60 kr. h) R. P. 10 kr. i) A. B. 10 kr. k) Fontána János ur 1 frt. Összesen: 310 frt 44 kr.

II. Ebből kiadott szinpad felállítására, szini felszerelés, kiszolgálás stb. összesen: 102 frt 73 kr mely összeg levonván a bevételből maradt 207 frt. 71 kr. tiszta jövedelem, mely összeg a jelzett célra tekintetes Kubinyi Albert urnak mint az önk. tüzoltó-egylet elnökének t. Szabó Ede szakválasztmányi elnök ur által átadott. Eperjes, 1880. március 2-án.

Teőrös József,
sz. v. jegyző.

Meghívás. Az eperjesi jogakademia ifjúsága folyó év és hó 15-én délelőtti 11 órakor, 1848 évi március 15-ike s ezzel együttesen Dessewffy Aristid magyar honvéd-tábornok emlékére, a Collegium nagy termében — ünnepélyt rendezend — Mely alkalomból az elhunyt vértanu tisztelői, — a testületi bizottság nevében tisztelettel meghívotnak. Kelt Eperjesen, 1880. március 4-én

Meczner Zoltán,
test. alelnök.

A polgárházak utáni tűzifa: a pagonyokban letaroltatván, átvettett. Ertesítjük ennél fogva a jogosultakat, hogy a fautalványokat a városi házi-pénztárban kiválthatják.

Zártkörű táncvigalom Hétháron. A héthársi vasuti állomás helyiségeiben — mint értesülünk — a tarcai inségesek javára közelebb zártkörű táncvigalom fog rendeztetni.

Felhívás. Abauj és Sáros megye gazdatiszti és erdészeti karához! Budapestben megalakult „országos segély és nyugdíj egyesületünk“ érdekében a vidéki főkegyesület szervezése és a tisztinevsor összeállítása iránt Kassán f. é. március 7. napján tartandó értekezletre kérem tisztelt szaktársaimat legyenek szivesek megjelenni. — Az értekezlet a gazdasági tanintézet termében március 7. d. e. 10 órakor fog megnyitattni. Abauj-Goloss, 1880. február 19-én.

Barabás János,
mint az országos egyesület
vidéki választm. tagja.

Büvészeti előadás. Gottlieb Emil büvész, kedden, szerdán és csütörtökön meglehető számú közönség előtt előadásokat tartott, melyek alkalmat nyújtottak neki ügyességének s nevezetesen gyors emlékezőtehetségének jeleit adni. Egyebek között „természetes uton“ megtáncoltatta az asztalt is, a mi tudvalóleg a spiritisták kedvenc kísérlete.

Drága takarékság. — Háziasszony: „Alig két hete, hogy ezt a takarékkönyhát vettem és már a harmadik ruhámát égettem meg rajta!“

Közigazdaság.

A. S.-A.-Ujhelyben megjelenő „Zemplén“ mult hó 15-ki száma egy megtámadást közöl az első magyar általános biztosító társaság ellen.

Ez ellenében ugyanezen lap mult hó 29-ki száma a következő cikket tartalmazza, mely nemzetgazdasági szempontból több oly fontos momentumot foglal magában, hogy el nem mulasztjuk azt egész terjedelmében a t. olvasó közönség figyelmébe ajánlani.

Alig van nemzet, mely oly bámulatos önmegtagadással eltűri, ha ősi szokásait, institutioit vagy hazai vállalatait gyűlöletesen megtámadják, mint a magyar. Még a türes és szenvedés idejének egyik tüneménye ez; lehetetlen különben, hogy eddig is szó nélkül maradt volna azon rossz akaratból és irigységből származott megtámadás, melynek egyik legkiválóbb hazai intézetünk, az első magyar általános biztosító társaság volt a fent említett cikkben kitéve, tehát ugyanazon intézet, mely hazánkban nemcsak magyar reformatoroként tkinthető a biztosítás terén, hanem mely fennállása óta százezreket adozott hazafias és közhasznú célokra, s mely becsületet és tiszteletet szerzett a magyar névnek külföldön.

Mint 1870-ben Berlinben és 1873-ban Bécsben, ugy most Párisban, illetőleg a párisi börzén indult virágzásnak az alapítási szédelgés, és a speculatio ismét hazánkat is felkeresi, melyet elég alkalmasnak tart nyereszkedési céljainak elérésére. Nem más célból alakult a közel multban két új francia biztosító társaság, melynek alapítására Bécsben nem sikerült az engedélyt megnyerni. Ezen vállalatok létrehozóinak, a vállalat maga csak ez-köz, hogy fognak-e azok prosperálni, vagy hogy van-e jövőjük? ez reájuk nézve egész mellékes, nekik csak egy céljuk van, t. i. a részvényeken nagy hűhó mellett és mennél nagyobb haszonnal tudni és ha a manóver sikerült, kétségtelenül azonnal hajlandók volnának újabb kétes természetű concurrens vállalatok alapítására.

Hogy az eféle alapítások látszólagosan magyar szint is öltsenek, nem kímélnék sem fárad-

ságot, sem áldozatot, pár jó hangzásu magyar nevet cégerként megnyerni.

Az ezen nemzetgazdasági szempontból felette káros tünemények kimerítő fejtegetése a nagy közönség tájékozása és óvakodása tekintetéből, szerintem a közvéleményt tolmácsoló sajtó feladata volna és nem egyes egyéné, mert részéről csak annyiban kívánok az említett cikkekre reflektálni, amennyiben az direkt a hazafias első magyar általános biztosító társaság ellen van irányozva és melyet mint ezen hirneves intézet hive és meleg pártolója nem hagyhatok szó nélkül.

Alig találok kifejezést az ugynevezett „franko magyar biztosító társulat“ érdekében irt többször említett cikk jellemzésére, mert legalább is sajátos eljárásnak kell kijelentem, hogy ezen öndicsérettől túlaradozó reklam nem is indirekt, hanem közvetlen az első magyar általános biztosító társaság ellen van intézve, melynek egyes rendszabályait hamis színben igyekszik feltüntetni és többek között teljesen alaptalan cikkirő azon kiszámítása mely szerint az előzetes ingyen év élvezete által a biztosító feleknek nyújtott előnyt kicsinyíteni iparkodik.

Részemről ugyan épenséggel nem tulajdonítok ezen új társaságnak oly fontosságot, hogy reklamjai ellenében felszólalni szükségesnek tartanám, mert a nagy közönség okulva hason vállalatokon, mindenféle fényes ígéretek és kecsegtetések dacára is megfogja ítélni, hogy melyik társaság érdemes bizalmára. Nem is az említett reklam, hanem azon nem qualicálható eljárás készlet e sorok közzétételére, mely szerint az ugynevezett „franko magyar biztosító társaság“ emberei nem átalják hirtelen és levélben egész nyiltan hirdetni, hogy törekvésük direct az első magyar általános biztosító társaság ellen van irányozva, melynek népszerűségét nagyobbára a gyors és teljes kárpótlások alapították meg és mely magában Zemplén megyében a lefolyt 10 év alatt közel egy millio forintra rugó károkat fizetett. Erről tanuskodik többek között egy betekintés végett átengedett eredeti levél is, melyet nevezett társaság bizonyos Jaulusz nevű közege irt — természetesen németül — az első magyar általános biztosító társaság egyik hívéhez. Kiviláglik különben ezen társulat minden intézkedéséből, hogy minden áron az első magyar általános biztosító társaság rovására akarná magát betéskelni, tehát egyetlen hazai biztosító intézetünk kárára (mert az eddig fennállott „Pesti biztosító intézet“, tudvalevőleg beleolvadt ezen francia vállalatok egyikébe.)

Ezen kizárólagosan a magyar biztosító társaság ellen irányzott agitációnak, legyen annak bármily eredménye, csak káros következménye lehet a biztosító közönségre, mert ha sikerülne — mi fel nem tételezhető — a tekintélyes magyar biztosító társaságot azon nagy és terjedelmes térről, melyet eloglal, leszorítani, ekkor ismét bekövetkeznék az idegen társulatok közti szövetekezés, mely által a biztosítás ismét monopolummá válnék, mert hiszen köztudomású dolog, hogy minden könnyebbités és minden előny, melyben a biztosító közönség ez idő szerint részesül egyes egyedül az első magyar általános biztosító társaság kezdeményezésének köszönhető. Tudjuk, hogy ezen társaság mely eljárásában a legkorrektebb és legméltányosabb, folyton új kedvezményekkel lép a közönség elé és hogy hivatásának, mint hazai intézet az által is eleget tesz, hogy nagylelkűen adakozik a haza oltárán. Ezen intézet károsítása vagy kizorítása első rendű állásából kétség kívül hátrányos visszahatással volna a biztosító közönségre.

De másrészt, ha ezen új vállalatok nem fognak sikeres eredményre juthatni, azok feloszlása ép oly kétségtelen és ekkor biztosítottjai ám lásák, hogy hogyan boldogulnak.

Az irigység, mely mérges fulánkkal kelt ki az első magyar általános biztosító társaság ellen, midőn 22 év előtt, keletkezett és melynek hitelét röpiratokban és mindenféle más utakon iparkodtak ellenei aláadni, most ismét kettőztetett erővel neki ront hazai intézetünknek, de mint akkor, ugy még inkább megfogja védeni most a hazafiu pártfogás, miután fenállása óta erre minden tekintetben érdemesnek mutatja magát. A tiszta kezelés a legloyalisabb eljárás ugy a biztosítások felvételénél, mint káresetekben, tisztán magyar intézményei, hazafias áldozatkészsége és tekintélyes vagyoni állapota — ezek oly fényes tulajdonságai, melyek ellenében eltörpül azon új versenytársaság minden intézkedése, mely többnyire oly egyének által vezéreltetik és kezeltetik, kiknek kifogástalan szak-képességek jellemzésére elég lesz a sokból egy párt felsorolni; Moskovitz vezérigazgató (a sir széleig vitt „Securitas“ volt igazgatója.) Fuchs vezértitkár (az annak idejében tönkre ment Árpád gözmalom volt igazgatója.) Tjvári („Hungaria“ és „Nemzeti“ bukkott biztosító társaságok volt igazgatója.) Aaddemacher, a (megbukott „Mercur“ volt igazgatója. Lazsánszky, a (megbukott „Kármentó“ volt igazgatója.) Ezek épenséggel nem lehetnek hivatva az „Első m. általános bizt. társaság“ legyőzésére.

Horváth.

Eperjes, den 4. März.

Wir ergreifen heute die Feder, um wieder einmal einen Gegenstand zu besprechen, über welchen bei uns sowohl, als überhaupt im ganzen Lande schon viel geschrieben wurde und noch wird; weil er eben nicht

